

НОГОТКОВ Артур Андрійович,

курсант Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

БЕРИСЛАВСЬКА Оксана Михайлівна,

доцент кафедри військового права
факультету міжнародних відносин
та права Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, кандидат
юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ УКРАЇНЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Проблематика української національної ідентичності набула особливої актуальності в умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій, зумовлених збройною агресією проти України та активізацією євроінтеграційних процесів. У цьому контексті Конституція України постає не лише як акт найвищої юридичної сили, а і як нормативне відображення базових цінностей та засад національного самовизначення Українського народу. Саме тому аналіз конституційних засад української національної ідентичності є важливим напрямом сучасних конституційно-правових досліджень.

У науковій доктрині національна ідентичність розглядається як багатовимірне явище, що охоплює історичну пам'ять, мову, культуру, традиції та систему спільних цінностей політичної спільноти. Конституційна ідентичність при цьому виступає юридичним виміром національної ідентичності, оскільки саме через норми Основного Закону відбувається правове закріплення ключових характеристик держави та суспільства [3, с. 172–173]. Як справедливо зазначається в науковій літературі, конституційна ідентичність відображає ті елементи, які становлять «ядро» конституційного ладу і не можуть бути поставлені під сумнів навіть в умовах надзвичайних викликів [1, с. 4].

Значущу роль у формуванні конституційної ідентичності відіграє Преамбула Конституції України, у якій зафіксовано усвідомлення відповідальності перед попередніми, нинішніми та майбутніми поколіннями, а також підтверджено європейську ідентичність Українського народу [4]. Такі положення мають не декларативний, а світоглядний характер, визначаючи ціннісні орієнтири розвитку держави та суспільства.

Однією з фундаментальних конституційних засад української національної ідентичності є принцип народовладдя. Відповідно до ст. 5 Конституції України, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні

є народ [4]. Норма закріплює уявлення про народ як єдину політико-правову спільноту, об'єднану спільною історичною долею та відповідальністю за майбутнє держави, що є визначальним для формування національної ідентичності в правовому вимірі.

Важливим елементом конституційного закріплення української ідентичності є державна мова. Згідно зі ст. 10 Конституції України, державною мовою в Україні є українська мова [4]. У наукових дослідженнях обґрунтовано, що конституційне закріплення державної мови виконує не лише регулятивну, а й символічну функцію, оскільки мова виступає одним із ключових маркерів національної та конституційної ідентичності [3, с. 18].

Конституційні засади національної ідентичності також знаходять відображення у ст. 11 Конституції України, відповідно до якої держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури [4]. Це положення формує правову основу для державної політики у сфері збереження історичної пам'яті та культурної спадщини, що набуває особливого значення в умовах збройної агресії та спроб заперечення української державності [1, с. 7].

Окрему увагу в наукових дослідженнях приділено співвідношенню національної ідентичності та права на самовизначення. Степико М. наголошує, що ідентичність є не лише соціокультурним, а й правовим феноменом, який безпосередньо впливає на формування державності та стабільність конституційного ладу [2, с. 70]. Реалізація права на самовизначення народу є неможливою без усвідомлення спільної національної ідентичності, яка забезпечує внутрішню єдність суспільства та легітимацію публічної влади [2, с. 19].

У сучасних умовах конституційна ідентичність України виконує також захисну функцію. Як зазначається в доктрині, вона обмежує можливість перегляду фундаментальних засад державності навіть за умов війни та надзвичайних ситуацій [1, с. 10]. Водночас процеси європейської інтеграції актуалізують питання збереження національної правової самобутності в умовах адаптації законодавства до права Європейського Союзу, що потребує дотримання балансу між інтеграційними зобов'язаннями та захистом власної конституційної ідентичності [3, с. 74].

Отже, конституційні засади української національної ідентичності полягають у нормативному закріпленні ключових цінностей – народовладдя, мови, історичної пам'яті, культурної самобутності та права на самовизначення. Конституція України виступає не лише правовим актом, а й фундаментом збереження та розвитку української національної ідентичності в умовах сучасних внутрішніх і зовнішніх викликів.

Список використаних джерел

1. Бориславська О. Концепт конституційної ідентичності: між викликами війни та вимогами європейської інтеграції. *Український часопис конституційного права*. 2025. № 3. 12 с.

2. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. Ч. 2. 336 с.

3. *Українська конституційна ідентичність в контексті європейської інтеграції* : збірник матеріалів III Маріупольського конституційного форуму (м. Київ, 4 жовтня 2024 р.). Київ : ВАІТЕ, 2024. 238 с.

4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

ПЕНДЮРА Софія Максимівна,

здобувач вищої освіти магістра
Інституту заочного та дистанційного
навчання Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

ТИХОМИРОВ Денис Олександрович,

професор кафедри теорії, історії та
філософії права Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, доцент

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ХРИСТИЯНСЬКОГО ГУМАНІЗМУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Українська національна ідентичність у сучасних умовах постає фундаментальною основою формування національної стійкості держави, що визначає її здатність протистояти комплексним викликам і загрозам, зокрема в контексті збройного протистояння та євроінтеграційних трансформацій. Відмінність між категоріями «стійкість» і «сталість» полягає у тому, що перша відображає динамічні, якісні характеристики існування держави як цілісної спільноти громадян, об'єднаних спільною національною ідентичністю, тоді як друга фіксує переважно стабільність і незмінність соціальних процесів [3]. У цьому контексті національна ідентичність виступає не лише маркером культурної належності, а й світоглядною основою, що визначає здатність суспільства до самоорганізації, мобілізації та збереження суб'єктності в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів. Змістовне наповнення конструктивної національної стійкості України безпосередньо пов'язане з визначенням її світоглядного ядра, яке має бути водночас відкритим до взаємодії з глобальним середовищем і укоріненим у власних культурно-історичних архетипах.